

**۱۹۲۵ - نجی یئلداقی جمهوریت اوغروینداقی  
غوزغالانگ باسیلیپ یاتیریلاندان سونگرا  
تورکمنصأحرادا بولوپ گچن کأبیر حالق غوزغالانگلاری**

(آناگلدی آج ینگ، آشیر کۆتی نینگ، مردعالی نینگ غوزغالانگلاری  
هم- ده ۱۹۲۶ - نجی یئلدا ماراوادپه دأکی افسرلر غوزغالانگی

**آناگلدی آج ینگ غوزغالانگی**

تورکمن حالقی نینگ اؤزباشداق بولماق، اؤز اقبالینی اؤزی کسگیتلمک بویونچا عثمان آخونینگ بولباشچیلیغیندا آلنیپ باریلان اولی مؤچیردأکی غوزغالانگی ۱۹۲۵ - نجی یئلینگ اکتبر آیندا ایرانینگ قشونی بوتین تورکمنصأحرانی باسیپ آلیپ، کومت غاویزا گیرندن سونگ توغنادیلیار. اما تهرانینگ یاراغلاری یرده قویوپ، بوس- بوتین بویون بولمالی هم- ده مالدارلارا اوندان- اونگا گؤچمگی غاداغان ادیان چاغیریشلارینا قولاق غاباریتمادیق تورکمنلر بو گزک کلته لرینگ «آچ» تیره سیندن بولان و ساللاخدا اوتوران آناگلدی نینگ تۆه ره گینه یئغنانیشیارلار.

۱۹۱۷ - نجی یئلدا اورسیتده بلشویک انقلابی یئنگیش غازانیپ، روسلار کومت غاویزداقی "کمسیون" ادارالارینی ترک ادن واقتنیدا آناگلدی اول یره چوزوپ، بیرتوپار اوق- یاراغی ایه لیار. اول سونگرا حوجه نفسه چوزوپ گلن سرهنگ فضل الله زاهدی نینگ (اصلی آذری) قشونی نینگ اؤنگونده- ده دوریار. ساللاخینگ آشاق یوزینده غاضاپلی آتیشق بولیار. شوندا ایرانینگ قشونیندان ۱۰ - لارچا عسگری هلاک بولیار. اولارینگ اؤلن یری بللی بولوپ دوریاردی، یۆنه سونگ- سونگلار اول یرلر سورویلیپ، شول واقعدان نشان غالمادیغا منگزه یار.

باش- باشا سؤشده آناگلدینی آلیپ بیلمه جگینه گؤز یتیرن رژییم، همه یرده بولشی یالی نامارتلیغا باش قوشوپ، آناگلدی نینگ کۆنه دوستی، اثرضاشانینگ دۆره دن ژاندارماسینا قوشولیب، نایب (استوار) درجه سینی آلان حوجه نفسلی **ملا سویون نیازینی** اونونگ قصدینا چیقاریار. نایب بیر زادی ماصلاحات اتمک اوچین آناگلدینی قرقی اوباسینا چاغیریار. شول بیر واقتینگ اؤزینده- ده اوبانینگ غایرا یانینداقی جارلاردا بیرتوپار یاراغلی ژاندارمی قویبار.

گیله شیکلردن سونگ نایب آناگلدینی یولا سالماق بهاناسی بیلن شول ژاندارملارینگ بوقودا یاتان یرینه آتیپ، شول یرده هم آتیپ اؤلدوردیار. بو واقعا نی انچه یئلاپ آناگلدی نینگ یانیندا سؤه شن جنگل کلتە اؤلمزیندن بیر آز اؤنگ مانگا گوررینگ برییدی.

### آناگلدی آج ینگ یولداشی جنگل کلتە نینگ یاتلامالاری (دیلمندن آلینیشی یالی یازغا گچیریلدی):<sup>۱</sup>

«قشون ینگ (ائرضاشانینگ- آگ) گلیآندیگینی اشدیپ، همه تورکمن، آتابای، جافارباي جمع بولدی. اونسونگ «غاراسودان» مونینگ اؤنگوندن باردیلا. «غاراسودان» آتیشیپ-آتیشیپ تا حوجه نفسه چنلی آتیشدیلا، شی بیلن. حوجه نفسه گلندن سونگ، اوسوم، هرکیم دارغادی، «ساللاخا» غایتدیلا. یاشولی لار همه سی بیرگیپ ساللاخا غایتدیلا. لشکرلردن، موندا- دا شو جارینگ ایچینه دولوپ، همه کیشی آطی قویوپ، پیاده دوشوپ، شوندا، موندان (حکومت قشونی- آگ) غاراض یوزه قولای بیر شئله آدیلا. ایچنده بیر فرماندارمی، بیر درجه دار- دا بار. آناگلدی- دا شونی ادیپ یورن. سونگرا اوسام گیجه دانی یئنه ده گلدی بو پیلیموتلی (مسلسل- آگ)، ایلردن گلدیلر. گلنده بو نفس سردار- دا بار، یاشولی لار: «بو ایه رتجک دال، آناگلدی حان، سن نامه بولسانگ اوزونگ بول، بیز ایندی مونگا تسلیم (بویون- آگ) بولماساق باشغا چاره یوق» دیدیله. آناگلدی: «من تسلیم بولمالی دال، تا آخر دمیمیه، ملتیمی بریانچام» دیدی.

گیجه موندان سونگ پیلیموتلی کأن تفنگلشدیله، اوسام چیققدیق موندان، آناگلدی- دا چیققدی. باریپ «آلپینه» (آلپین دپه- آگ) باردی، توقماق دا، شوندا اوتوردی بی، او هام، دولت بیلن غارشی بولدی- دا شی تایدی بی. بو مونگا غاتیرنا بیلمه دی، اول مونگا غاتیرنا بیلمه دی. شوندان اوزینی ساقلا دی بی. اوندان سونگ غارغا، آناگلدینی «نایب»<sup>۲</sup> ایسلاپ، «شو تایدی گوررینگیمیز بار، گل سین، ساتاشجاق، بیر گوررونک اتجک دیپ»، «ملا مرد- ینگ اویونده، قرقی لی ملا مرد، کورلردن. شوندا نه ار ایدیله، چای ایچدیک، داشاری چیققدیلا، بیله گوررینگ اتدیله. شوندان سونگ آناگلدی: «ایشی بولسا هرکیم ساللاخا گیدینگ، بئیله کا گیدینگ، منی نایب یولا سالجاق، آز ایشی بار» دیدی.

آلداپدیر- دا مونی، غاراض. اوندان سونگ بیز- ا دارغادیق، ساللاخا گلدیک. بیر توپار آطلی لار ساللاخدا غالدی. بیر توپار آطلی قرقی- دا غالدی، بیر توپاری اوتاق، بوتاق یایرادی- دا، یانیندا بیر **جوهر کلتە** بار، بیر- ده اوزی، باشغا آدم- دا یوق موندا. نایبی آلیا، گیدیأ بولا. شو ایکینیندن

۱- بو سس یازغینی مرحوم جنگل کلتە سیرقاو یاتیرقا، کومیش دپه ده ۱۹۸۴- نجی یئلدا گورگن رادیوسی نینگ ایشگاری محمد کوچکی یازغا گچیریدیر و شوندان بیر نوسغا- دا مانگا ساوغات برییدی..

۲- ائرضاشانینگ قوللوغینا گیرن، ژاندارما استواری، ملا سویون نیازی. اونونگ بئترن بو اولی «حیلماتی» اوچین حکومت طاراپیندان کۆپ ممکینچیلیک، بایلوق بریلیار. بیر گزک آناگلدی نینگ آغتیغی اونگا حاط برمک بهاناسی بیلن اونگا اوق آتیار. تورکمنلرینگ اوچ آماغیندان قوقوب، اولار حاضیرکی بندرتورکمنینگ گونورتاسینداقی نیاز آباد دبین اوباسینا گۆچورلیار و حاضیر بو اوبا شول آدی گۆتریار. «ایب ینگ نیربه لری کومت غاویزدا یاشایان بولمالی.

اونگینچیک آناگلدینی ورودیرلا، بو امنیه بیله. «مؤمن جیک ده» بی، قرقی ینگ غایرا یاندا. شوندا اوسام مونی ایکینینزاک، بیزینگ قرقی - دا انیمیز باردی، دوغان اوغلانیمیز، ساللاخا گلدی: «آناگلدی آتیلدی» دیبا، اسن طیب- ده، همه لر- ده ساللاخدا- دا، «آناگلدی ورلودیر، شی جره تلکه ایش بولودیر، بیزی واخ یاندا قارویپ آیردی- دا، باغتی یاتیپدیر». شوندا سونگ گوررینگله شیپ بیز آتلاندیق. غارغا اوغرادیق، اومچلی ینگ باری یاندا **عیسی حاجی ینگ اوغلی عظیم** دیبا، پانگ- لاردان، اول دیدی: «آناگلدی- ده ورودی، جوهر- ده ورودی، بو تاید اکیسی باردی، **یارجان کلته** بیلن **جوهر**- ده ورودی. **سلطان مآدشیر حان** (حکومت ینگ اومچلی اوباسینا تورکمنلردن بلان وکیلی بولمالی- آگ) بولار- دا گلدی. «شومات سیز ایزینگیزا دولانینگ»، دیدی. شوندا اوسام بیز مؤمینجیگه باریپ، توقماق- دا آناگلدی بیلن بئله کیلری جایلادیق<sup>۳</sup>، آلتین ایلرکیسی، توقماق غایراقیسی- شوندا- دا مونینگ مازار چیلیغی، دانگا چنلی شونی جایلپ، اوندان ارتی- ده مونگ (ایرانینگ- آگ) سربازی، بئله کیسی، امنیه سی گلدی. بیزینگ بیلن آتیشا- دا بیلمه دی، یونه سانگا غارا بریپ دوو، حوو داشدا.

یاشولی لار (تورکمن یاشولی لاری **مآمت آحون، ملجان حان** و... آگ) گلیپ: «سیز بیر شوندا چیقسانگیز یئنه بیر اصلاح بولماقلیغینا (یاراشیق- آگ) یئنه بیر زادا قاوی بولجاق» دیدیلر. او هام بیز: «بولیا» دیدی، چیفدیق شوندا. اوبادان چیفدیق هممأمیز، یسیر (عیاللار و چاغلار- آگ) بولسا او- دا چیفدی، آیریلیدی، **حاریجا گچدیلر، اورسا گچدیلر** (تورکمنیستان بولمالی- آگ). بیز او هام ایران سرحدینه یولا دوشدیک. بیزه آناگلدی نینگ اوغلی **چوپان باتیر** یولباشچی بولوپ سونگی داغا اوغرادیق. ایندی بیز بو تاید دؤیورملی بولدوق- دا. الیمیزده باش آتار، اون آتار، اوچ آتار، موززیر (طپانچه- آگ) غاما، قلیچ یالی یاراغلار باردی. بیز بیلن گیدن اوغلانلاردان: **اسن طیب، صالح، صفا، غینجال، قلیچ، ماشات قلی، سویون قانچی، حیدر-آناگلدی آج ینگ اوغلی، نورگلدی - آناگلدی آج ینگ اوغلی، غارجا کلته، آمانجان کلته، طواق قلیچ کلته، ارجب ساقاوی، آمان غراوی، قلیچ نیاز غراوی، گوکجه کلته، آمانجان دوجی، جبار مختومی، آی ایندی کآن کویومه دوشمه یا. وقت گچدی- دا مونگا. شو وقتلار بولساق بیگریمی اوچ، بیگریمی دؤرت، بیگریمی باش باران دال بولساق گرک. چوپان- دا مندن بیر یاش کیچی، او- دا ۲۴-۲۳. ملا چوپان دیباردیله- ده اونگا. شوندا سونگا (سونگی داغی-آگ) اوغرادیق. سونگتی داش- دا بی. یولدا «غارماخیر» دیبا، بیر بای آدم، بیرتویار یاراغلی آدمی باردی. غارماخیرینگ قویوسی نینگ حاضیر- ده آدی با. شوندا چای- نهار ادینیپ، اویلانی اوقاپ اوغرادق سونگا. بارشیمیزا، یولدا اونگا یته بیلمان، یئنه گیجه سینی «پوسلانگ» چشمه سی**

۳- آناگلدی نینگ حاجان آتیلاندیغی آتیق دال یونه جنیدحانینگ ۱۹۲۷- نجی یئلا ایرانا گچدیگی بارادا آتیق سنه بار، شول وقتلار آناگلدی اونونگ بیلن اگری بوغازدا- کومت غاویزینگ غایراسیندا دوشوشیدیر. دییمک آناگلدی ۱۹۲۸ یا- دا ۱۹۲۷- نجی یئلا اولدوریلن بولمالی.

دییأ، سونگی نینگ باری یاننا. ارتیر چای- سایی ایچیپ، سونگا او غرادیق، گونورتان باردیق. چشمه با، «آپا ساری» چشمه سی. باشینداقی اویونگ یاشولوسی نینگ آدی قادیربای. شوندان باریپ دوشدیک. یدی، سکگیز، اون گون، غاراض بؤکده نیپ، «یللی» ننگ داغینا باردیق. سونگی داغ دان- دا انگیردا، اورس ینگ گره نیسی نینگ (آراچاگی نینگ- آگ) اؤنگ یانیندا. بی- ده، سونگی- دا اورس ینگ گره- نیسی. آرقاسی شوروی نگی، ایلرسی ایرانینگقی. شوندا «کأریز»- ده پستی بار (غار اوپیل حانا- آگ). شوتاق باریپ، بیز ایندی غاچیپ یورن آدم- دا بیز. اولوم بولسا، ظلوم بولسا دوشویدیر. سونگی- دا، یللی- ده اورشمامیزاق. شو تاید ۱۲- ۱۰، ۱۵ گون یاتیپ، باریک غایتدیق، ساللاخا. سولدا «اویلوق» دییان یرده- بی آق توقغایدان- دا انگیردا دوشله دیک.

ارضانگ نؤکر لری- ده، امنیه سی- ده، ژاندارماسی- دا با، صاحب منصب لری نینگ آدینا، بیرینه «فتحه لشکر» دییأ، فتحه لشکر شول سلطان شیرمأدحان، طایپاسی قوجوق. اؤنگومیزدن پیلیموتلی چیقاقلا- دییپ بیزه حابار بر دیلر. شوندان گچجک شو گیجه. دانگدان پیلیموتلی اور دیلار، جنگ اتمانه دوردیق تا گونورتانا چنلی. بیز- ده اولارا کأر اده بیلمه دیک، اولار- دا بیزه کأر اده بیلمه دی، بیزدن بیر آط اولدی. اوندان- دا بیر امنیه سی اولویدیر. بیز اوندان چیقدیق، غایتدیق باریک. دوغری غراوی لار- دا، غارامشیک لرده، او تاید بیر چای ایچیپ- آق دوقای دا بولیا. سونگرا گلدیک غاراماخیر ینگ قویوسینا. او تاید بیر یاتیپ ارتی گیچ اویلان ساللاخا گلدیک. ساللاخدا- دا شونگ (حکومت ینگ آگ) رئیس با، دوردی چاغجا دییأ (چوگان لاردان- بندرتورکمن دأکی دکتور چوگان شونینگ آد دا قیلانی بولمالی - آگ)، امنیه لری با، بولار بیلن تفنگله شیپ- تفنگله شیپ، غاراض امنیه سینی- آ ایتردیق، چوپانی- دا شوندا اوردوردیق. ساللاخدا اوردوردیق، دوردینی- دا آلدیق، گورگن ینگ ایچینه آتیلدی. بیزدن بیر شو چوپان گیتدی.

اوندان لأشیمیز آلیپ، آتاسی نینگ یانینا گتیریپ جایلاپ، یئنه چیقدیق- گیتدیک سونگی داغا. شول یرده یاتیرقاق ملاناز دوردی یموت- کومت دأکی حار لاردان، ملجان حان- آتا، مامت آخون- دا شول وقت وکیل- داز. «بیزی اصلاح ادیلی» دییپ، چاغیریپ گتیریپ، شوندا اصلاح بولدوق (حکومت بیلن ائلاشیلدی- آگ) اصلاح بولانیمیزدان سونگرا ۱۰ گون اجازة آلیپ یسیرلریمیزی اورسیت دن آلیپ، ایرانا گتیردیک. تسلیم بولدوق.

باری منگ بیلان زاتلام شی. ملجان حان- دا بولسا بیزینگ ضدیمیزه ایشلان شول اورشدا، یؤنه بیزی اصلاح ادن مامت آخون، ملاناز دوردی یموت، اولار- دا بیزینگ ضدیمیزه، بیزینگ بیلن تفنگلشیان آدم شولا. ایندی موندان گیده ریم یوق. اوندان سونگ تسلیم بولدوق- دا. تسلیم بولوپ دوجی ده (آق بیلن کومت غاویزینگ آریغیندا- آگ) پناه بولدوق بیز. شوندان باری ساللاخا گلمه دیک، ساللاخا گلمائیمه یدی یئل بولدی. اوغلانلار اوقیسین دییپ کوموش دپا گلیپ اوتوردوم.»

جنگل آقا يادلاماسيندا آناگلدی و اوغلی چوپان سرداره قوشولان قوشغولاری- دا آیدپ بردی.

**ناز آبادلی مرد شاهیرینگ** آناگلدی آجه قوشان قوشغوسی:

«اشدینگ ایلرر آنا گلدی باتیرینگ

پالیواندیر، سؤوشده چیقار هوناره

.....

پالیواندیر بیقار بییک چناری

.....

پیلیموت بیلن دوغری دپن باتیردیر.

تیمسال اوزین، مونگه برمز پلانی

یری گلسه یکه غاپان باتیردیر.

یازغو برسه چاغیر قادیر الله نی

دوفولاندا بیلمز توپی، گولانی

آط- یاراغی قویاندا، گوونی خیالی

دورت دورلی یانگاقدان اؤین باتیردیر.

مینه ور دولتی، دونیأ.....

اوزالینی گورن نکاح لی عیالی

اوندان راضی دیر، یاقینی، داشی،

رشیدلیک نظمین توتان باتیردیر.

اولیغیل بولسا، اولیغیمینگ باشی

**آناطواق** قارینی بیر غارداشی

طایپاسی کلته دیر، آچ دیر اؤولادی،

پدرش<sup>۰</sup> ملا چوپان باتیردیر.»

آیدار مرد یووریکدیر آطی

بیرکیشی نینگ پرزنت دوغوم مرادی

\*\*\*\*\*

**آق غالالی آنا داغلی نینگ اوغلی ملا اسن** دیین بیرسی نینگ چوپان باتیرا قوشان قوشغوسی:

قووردینگ چاغاسی، رستم- زال چوپان

گؤنگده آیرپالان، یرده سال چوپان.

« قوچاغینگ قوچاغی، مردینگ مردی سن

آغلانینگ آرقاسی، آزانینگ آری

انه دن-آتادان، غارداش دوشدونگ- ده جدا

بیر گیجه ده آو سالدی، رستم- زال چوپان.

چوپان فهملی بول دونیأ بی وپا

یوقارسی سونگی، آشاغی دریا

باقى دونيا سندن گونيم ائشانماز  
بيله تاييار قوشاق قوشانماز  
مونگدن تشويش اتمز، بيردن ايشنمز  
سؤوش گونى مونگه تاي دير رستم- زال چوپان

\*\*\*\*\*

### ساللاخ اوباسى نينگ اوت بريليشى باراداقى قوشغى

ساللاخ- دا سرهنگ زاهدى نينگ قشونينا اورلان ضاربانينگ اوجونى، هم- ده حالقینگ گوزى نينگ اودونى آماق اوچين تيمورتاش ديين حكومت افسرى نينگ بوپروغى بيلن اوبا اودلانيار. شول واقعا بارادا قوشولان قوشغودان، اولى آرىق اوباسيندان آتاقا اوغلى الياس گلى ۱۸۸۵- نجى يىلدا يادينا دوشن بيت لرى مانگا آديپ بريپدى:

«اي آقار ساللاخ واصفين آيدائن  
اوستوندى دورانى اوتدى ساللاخينگ  
آدى غاليپ، اوزى گيتدى ساللاخينگ.  
.....

غارا كافر "اودلانگ" ديپ بوپوردى  
نشان قويمان شوندى، بار زادين آيئردى.  
غايراسى بالقاندى ساللاخينگ.  
.....

غاضاپلا بييك تاملار سوكولدى  
يدى شور- دا قيزيل آرتماق سيريلدى  
تالانگ اوروپ، آرفا- بوغداي چكيدى،  
آشاق يانيندا بير صف قشون غيريلدى.

اوتورديلار آناگلدینگ باشيندا  
گون ياشانسونگ كافر آلدى داشيندا  
آدى غاليپ، اوزى بيتدى ساللاخينگ.  
.....

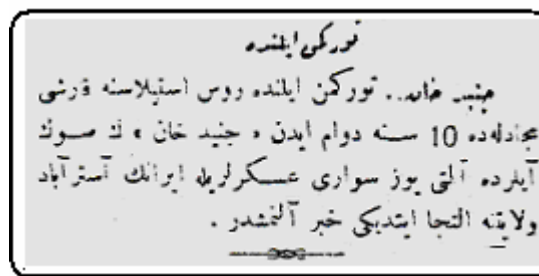
\*\*\*\*\*

### آناگلدی آج ینگ جنید حانه یاردام بریشی

مرحوم جنگل كلته اوز ياتلاماسيندا جنيد حانينگ ایرانا گچيشى و آناگلدی نينگ اونگا ياردام  
برنديگى بارادا شئيله گوررينگ بريپدى:

«حان جنيد اورسدان چيقيپ بى تاق ياشاماغا گلدی. «حالات نبی» نينگ غايراسيندا «اوج قویى  
نارلی» دييا، شوندا گليپ اوتوردى. سونگ جنيد حان يولداشى شالتاي باتير بيلن گورگن ینگ حاکیمی

سردار اجل دیلیان **سرهنگ حکیمی** نینگ یانینا باردی، من- ده باردیم. شوندا حکیمی: «اسلحه لری، یاراغلاری برینگ» دیدی. جنید بولسا: «بیز اسلحه بریپ، یاشا بیلیریس، اورس بیلن، هر یر بیلن اورشسانگیز بیز- ده اورشاریس، یؤنه یاراغلاریمیزی برمریس» دیدی. اوندا اوق- یاراغ دیسنگ بول، قورحاناسی بار. اوزی نینگ ۷۰۰-۶۰۰ آطلیسی با. او- دا بیر دولت. ارضانینگ قشونی اولارینگ اوستونه آیلاندی. جنیدینگ یولونی باغلا دیلا. گؤکلنگ یولونی- دا، کومت یولونی- دا بوغدولا، غاراض مونی هیچ یره قویبرمه دیله. آخریندا شانینگ قشونی غیسانیب، جنیدینگ اوستونه چیقمالی بولدی. تفنگلشمانه دوردیلا. ارتیرکی آتیشیقدا تا ایکیینه چنلی مونی حالاص اتدیلا (شانینگ قشونینی ینگدیلا- آگ). جنیدحان شونگ مونگه قولای لشگرینی غیردی. بیز- ده شونگ ایچینه. بی- ده (جنیدحان- آگ) آناگلدی بیلن کؤک- دا. بیز- ده کمک بریأس- ده. شو تایدا لشگری لیس اتدیلا، غیردیلا. شانینگ دارغان قشونیندان اط- یاراغ آلق بولانیمیزدا، جنید دیدی: «بیر فشنگه- ده ال دگیرمأنگ، منگ اوزومده یاراغ- دا بار، هرنامه ایسله سنگیز من- ده بار، شونگا ال دگیرمأنگ» دیدی.



Yeni Türkistan jurnah. 1928. Sep, 2. yıl. san 2-3



شو وقت شی مامت آخون ارته سی باردی جنیدینگ یانینا. **دوردی قلیچ حان**- دا بار. غاراض کأندی، یاشولی آداملا. شونی بیلمه دیم نادیب آدادی- یوغسام جنید اوندان قورقیان زادی یوق. یاسسین جنید آوگانا یولا دوشدی. آناگلدی اونگا کمک اتمآگه ۱۵-۱۰ آطلی بردی. من- ده بار. آوگانا یولا دوشدوک.

بيگريم گون يول يۇرۇپ، آوغانا آشديق. بيزى اۇچ آى ساقلادى جنيد، سيلاغ- حورمات اتدى. سونگرا بيز روغصات آلپ غايتديق. ايرانه گيرديك. ايندى بيزده قورقيمز يوق، بيز نامە يا اولمى يا اولدورمى، باشغا گوررينگ يوق. شئيله ماصلاحتاشيقلى- دا. شو بيلن بيز آلطينا گلديك.

\*\*\*\*\*

### كۆتوك اوباسيندان آشير كۆتى نينگ غوزغالانگى

آنانگلى سردد اولدوريلندن سونگ، تاقمين ۱۹۲۸- نجى يىلدا، توركمن حالقى نينگ مركزى حكومته و اولارينگ يرلى ديكمه لرينه بولان بيگرنجى كوششمان، ترسينه آرتيار. ائلايتا- دا اومچلى اوباسى نينگ حاكيمى حالقا آزار بارينى بريپ باشلايار، بيرگون سالغيت، بيرگون ياراغلارى برملى، بيرگون مدرسه گيتملى، قشونه آت يازديرمالى ديبپ، غيسيش بارينى بريار.

كوميش دپه ده بولسا **بورجاق كلته، محمد قيزيل و آشير** ديبين بيگيتلر ادبل نظامى حكومت بيناسى نينگ اۇنگونده آتيليار. قرقى اوباسيندا **نورالى كلته، على ماد كم،** اومچلى اوباسيندان **كۆچك كۆر، روم رومى و ايلجان** داغى آتيليار. شئيله ظلوما چيدا بيلمه ديك آشير ديبين بيگيت، حكومت ينگ ژاندارمالارى بيلن سؤوشه گيريشيار. بيرناچه واقتدان سونگ اول اومچلى نينگ اورتاسيندان گچيان گورگن آرقارى نينگ اوستونده قورلان آچاچ كۆپرى نينگ يانيندا غاباوا دوشوريليار و شول يرده- ده پارالانيار. كۆتوك اوباسيندان **آناقوربان خانگيرمانينگ** ۱۹۸۴- نجى يىلدا مانگا گورروينگ برمگينه گۇرأ آشير حانى سونگرا توركمنيستانا آشريپديرلار، اما شول يرده- ده آرادان چيقيپدير.

آشير كۆتى نينگ شانينا قوشولان قوشغى:

« دانگ سحردن گلدى آلمانىگ قصدينا	تفنگ اوردى اول كۆتوكينگ اوستونه
دگيپدير آشيرحانينگ دستينه	الله سانگا ياران بولسون آشيرحان.
جافارباينىگ ايچى نينگ سندنير باتيرى	الله دان اۇزگه يوقدير حاطارى
باتيرليقدا، مجنونليقدا بترى	"مرد" - ده پوشت ينگ بولسون آشيرحان.

\*\*\*\*\*



## شیر مردعالی<sup>۶</sup>

گۆکنگرلدن بولوپ، «**كۆرلر- اورجنلى**» اوباسيندا اؤنۆپ-اؤسن مردعالى، ارضاشانينگ ژاندار مالارينغا غارشى بولوپ، سونگرا نامارتلىق بيلن آلدوا دوشور يلياړ. بولان آتيشيقدا يارالانيار، يولدا كوممت ده يتمانكا آرادان چيقيار.

«**قوشا توت دينگى "قوشا سوو"** داغيندا،  
چوخ آرمانيم غالدى يارينگ باغيندا.  
آط- ياراغى بار اسبابى يانيندا،  
داغلارينگ آرسلانى شير مردعالى.

مردعالى آدينگ اولى آرچادان  
دوغانيمينگ مى **آرازعالى** يرچكن  
كفن ينگ بيچيليب قاميس پارچادان،  
داغلارينگ آرسلانى شير مردعالى.

مردعالى اينگلآپ گيتدى كوممده  
ايندى اولى ظلوم بولدى ملته  
بوغداي چيقدى بيگريم باشه، غيممادا،  
داغلارينگ آرسلانى شير مردعالى.

مردعالى آدينگ اولى هر يرده  
"**گلدى قزىل**" آغلاپ غالدى چؤل برده  
كافرلارى دولاپ ساليپسينگ كنته،  
داغلارينگ آرسلانى شير مردعالى.

\*\*\*\*\*

## ۱۹۲۶- نجى يئلدا ماراوادپه دأكى افسرلرينگ ۱- نجى قوزغالانگى<sup>۷</sup>

عثمان آخونينگ يولباشچيلىغيدا جمهوريت قورماق اوغروندا بولان حالق حركتى باسيليب ياتيريلاندان بيرآز سونگرا، توركمينستانينگ آراچاگينه ياقين ماراوادپه نينگ پادگانيندا ۱۹۲۶- نجى يئلينگ اييون ايندا (۱۳۰۵- نجى يئلينگ تير ايندا) حاربيلارينگ و دايحانلارينگ غاتناشماغيندا مركزى حكومه غارشى غوزغالانگ توريار.

سوسياليستىك ايده يا اينانان غوزغالانگچيلار بيرينجيدن بو يرده داغ اتكلرى نينگ بولماغينى، ايكينجيدن توركمنلرينگ حكومه غارشى نأگيله ليگى نينگ گون ساينن آرتيانديغينى هم- ده ماراوادپانينگ شوروى نينگ آراچاگينه ياقين بولانليغينى آماتلى گؤرؤپ، ارضاشانينگ ديكلرينه

۶- كوممت غاويزلى تکه لردن قوربان صحت بدخشانينگ پادلاماسپندان  
۷- بو پادگانده ۲- نجى گرک ۱۹۴۶- نجى يئلدا- دا افسرلر غوزغالانگ تورويزار. اول واقعا بارادا اوز واقيتيندا گوررونك بره ريس.

غارشی باش گۆتریارلر. اولار اؤز توپارینا «**پاداش**» دیین آت بریب، قوللارینا یؤریته باند/ بللیک داقیب، دایخانلارینگ حرکتیندن آرقا چیقان بیلدیریشلری یایرادیلار. غوزغالانگ باشلانان ماحالی ماراوادپه نینگ پادگانیندا ۲۰۰ سانی آطلی عسگر، ۱۵۰ آدملیق توپخانه گروھانی و ۵۰ سانی مسلسلچی عسگر بولوپدیر. «پاداش» کمیته سینه سالار**جنگ** لاقاملی، خراسانلی غوزغالانگچی افس کلنل پسینانینگ یاقین یولداسی **لهاک خان** باشتوتانلیق ادیپدیر. ماراوادپه دن یولا دوشن افسرلر بجنوردا طاراپ حرکت ادیب، اول یرداکی دایخانلارینگ حمایتینا بیل باغلاپارلار. اولار بجنوردینگ پادگانینی- ده اؤز کنترولینه گچیریارلر. ماراوادپلی افسرلرینگ غوزغالانگیدان حواطیر ادن مرکزی حکومت حایال ادمائی اولارا یردن و هوادان هجوم ادیار. شئله لیک بیلن ۱۹۲۶- نجی بیلینگ آگوست آبی نینگ باشلاریندا بو غوزغالانگ باسیلیپ یاتیریلیار. لهاک خان بیرناچه یولداسی بیلن تورکمینیستانا سیغینیار.

### **لهاک خان کیم بولوپدیر؟**

۱۹۸۴- نجی یئلدا اوبامیزا، عثمان دأده لریمیزه تهراندان بیر تأسین آدم میخان بولوپ گلدی. آقامیز اونی غاتی سیلاپ، "شروین خان" دیپپ اونگا یوزلنیاردی. شول واقتلار منینگ "تورکمینگ تاریخی" باراداقی بیرینجی کتابیم چاپدان چیقیددی. عثمان دأده میز منی- ده چاغریپ: «گل! اینها سانگا جانلی تاریخ، کوپ زاتلارینگ جانلی شایادی» دیپپ، منی شروین خان بیلن تانیشدیردی. شروین خانینگ آتاسی امیر مؤید سوادکوهی بولوپ، اول تروباشدان ارضاشاه غارشى چیقیار. اول توسساغ ادیلیار، اما اوغوللاری هژبر سلطان و سهام الملک تورکمئلرینگ آراسینا، نفس سرداره سیغینیارلار، گپلشمک ماقصادی بیلن اولار آسترابادا چاغیریلیار و شول یرده هم توسساغ ادیلیپ، تهرانه باریارقالار بهشرینگ یانیندا اولدوریلیار.

شروین خان، حاربی اوقییلی آدم بولانی اوچین کومیش دپا، حوجه نفسه گلپ، عثمان آخونینگ یولباشچیلیغینداقی غوزغالانگا یاردام بریار. حرکت باسیلیپ یاتیریلاندان سونگ شروین خان- دا تورکمینیستانا سیغینیار و شوروی ده یوقاری حاربی مکتبی تاملاپ، محمدرضاشانینگ بوسغونلارا ایغلان ادن گناگچیشیندن پیدالانیپ ۱۹۴۶- نجی یئلدا ایرانا دولانیپ گلیار. اول ۱۹۹۳- نجی یئلدا آرادان چیقیدیر.

ماراوادپه داکی غوزغالانگا یولباشچیلیق ادن لهاک خان اینه شول باوندلی امیر مؤیدینگ اوغلی بولوپ چیقدی.

بو غوزغالانگ باردا مسکو اونیورسیتته تی نینگ پرفسوری، بللی ایرانشناس "م.س. ایوانف" اؤزی نینگ "تاریخ نوین ایران" دیین کتابی نینگ ۸۳- نجی صاحبپاسیندا شئله- ده مرحوم احمد شاملو

طاراپيندان نشر اديلن "كتاب جمعه ها" ديين مجله سي نينگ ۱۹۸۵ - نجى يئلينگ ۵ - نجى سانيندا  
دولوراق ماغلومات بريليأر.